

Monumentaal **nieuw**

Reconstructie neogotische binnenpui

Na de brand in de Urbanuskerk in Amstelveen in 2018 werd J. van de Plas uit Udenhout gevraagd een nieuwe binnenpui te maken voor de sacristie van de kerk. Als gecertificeerde timmerfabriek voor restauratie en renovatie en lid van de Vereniging Restauratie Timmerwerk heeft het bedrijf alle kennis in huis voor deze specialistische opdracht. Directeur Rolf van de Plas vertelt hoe hij met zijn team in samenwerking met restauratie-architect Verlaan & Bouwstra en hoofdaannemer Nico de Bont de binnenpui reconstrueerde.

TEKST Els Arends BEELD Dolf Middelhoff, J. van de Plas BV

Rijksmonument de Urbanuskerk in Amstelveen is gebouwd in 1889 naar ontwerp van de beroemde architect Pierre Cuypers (bekend van het Rijksmuseum in Amsterdam en

Kasteel de Haar in Haarzuilens). De historische documentatie van de kerk bleek te summier om de reconstructie op te baseren. Toevallig kwam door de sluiting van de neogoti-

- 1 Na de plaatsing is de binnenpui afgeschilderd door schildersbedrijf Hoogstraten uit Haarzuilens. De deur met de klink is de brandwerende deur. De gehengen zijn ook brandwerend en in het kozijn is een brandwerende strip geplaatst. Achter de andere deuren bevinden zich kasten. Naast de binnenpui maakte J. van de Plas nog een aantal deuren in dezelfde stijl, zoals de deur rechts naast de pui, die naar de kerk leidt.

- 2 Een brand verwoestte de Urbanuskerk in 2018. De verwoesting was totaal in de sacristie.
- 3 Op basis van de tekening van restauratie-architect Verlaan & Bouwstra maakte Rolf van de Plas en zijn team een driedimensionale uitwerking van de binnenpui. Vooral de schuinite in de panelen werd zo goed tastbaar. Aan de hand van de monsters kon de uiteindelijke maatvoering tot in detail worden bepaald. Tekening: Verlaan & Bouwstra.

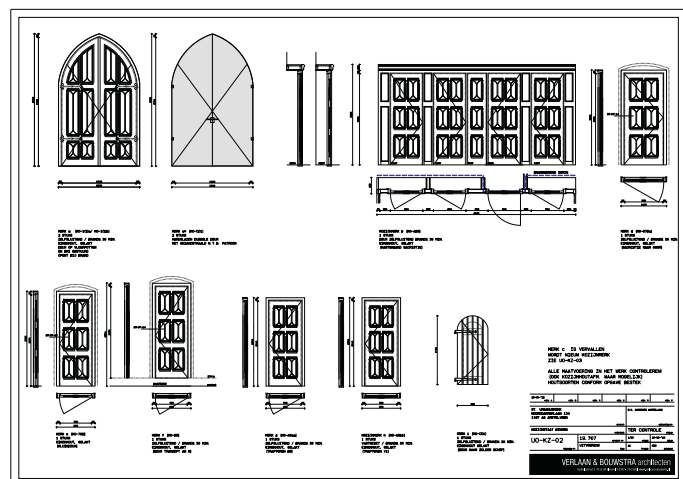
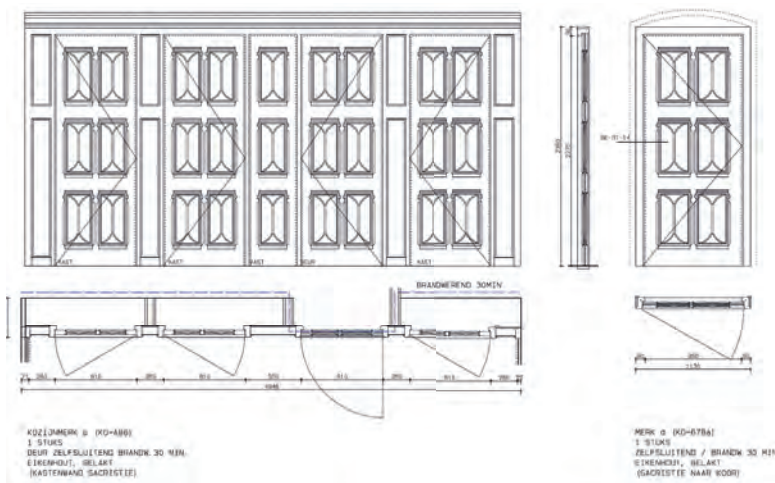

2

sche Sint Werenfriduskerk (1877) in Workum, ontworpen door tijdgenoot Alfred Tepe, een complete kerkinboedel beschikbaar. Deze krijgt een plek in de Urbanuskerk, die door de brand veel bezittingen is verloren. “De soutane kast uit de Sint Werenfriduskerk krijgt een plek in de sacristie van de Urbanuskerk en vormt het uitgangspunt voor het ontwerp van de binnenpui voor de sacristie”, vertelt Van de Plas. “Bij restauratie-architect Verlaan & Bouwstra zit veel kennis over Pierre Cuypers; zij kunnen goed beoordelen of de soutane kast past in de stijl van zijn ontwerp.”

Van schets naar model

Verlaan & Bouwstra leverde een tekening voor de binnenpui. De uitdaging voor J. van de Plas zat in de vertaling van de tweedimensionale tekening van de architect naar een

3

4

driedimensionale uitvoering. “Op papier is niet duidelijk te zien hoe je de pui, en met name de paneeldeuren, moet maken. Vooral de schuimte van onderdelen is niet aan de schets af te lezen. Dus we zijn deze gaan bemonsteren om te kijken hoe we de schets technisch moeten gaan uitvoeren”, legt Van de Plas uit. “In dat proces passen we waar nodig de detaillering aan, bijvoorbeeld aan de bovenrand van de panelen. In drie rondes van bemonstering hebben we een variant uitgewerkt, die het dichtst bij het idee van de architect komt. Een monster is heel fijn om te beoordelen.

5

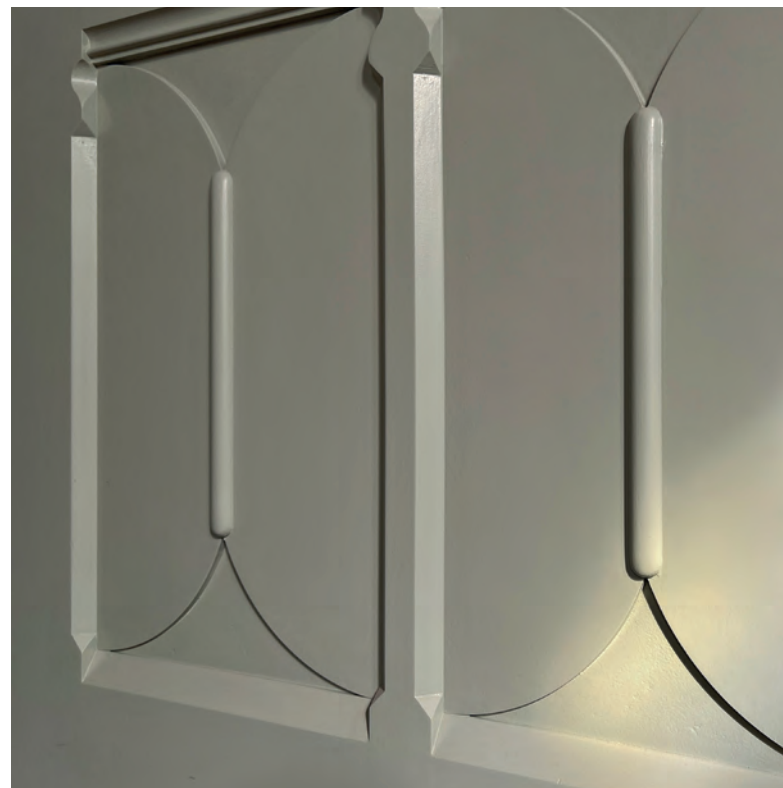
Je kunt het goed zien en voelen, vooral als het gaat om de schuine vlakken.”

Mahonie en tulpenhout

Uitgangspunt voor het werk vormde het bestek en de tekening van de architect. “Daar zit echter ook vaak nog ruimte in voor meerdere interpretaties. Het is fijn dat je dan de ruimte en het vertrouwen krijgt om een advies te geven. Zo kun je je expertise inbrengen in de uitvoering van de opdracht”, vervolgt Van de Plas. “Voor de houtsoort sug-

Vereniging Timmerwerk Restauratie

J. van de Plas, opgericht in 1754, is lid van de Vereniging Timmerwerk Restauratie. De Vereniging Timmerwerk Restauratie (VTR) behartigt de belangen van de aangesloten, gecertificeerde timmerbedrijven. De VTR bevordert de kwaliteit van restauratietimmerwerk door onder andere toetsingsinstrumenten te ontwikkelen. De leden werken volgens de normen van de Stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg (ERM): de beoordelingsrichtlijn Onderhoud en Restauratie van Monumenten (BRL ERM 4000) en de uitvoeringsrichtlijn Historisch timmerwerk (geveltimmerwerk, afbouw-timmerwerk, trappen - URL 4001). Aan de hand van de restauratieladder en het principe ‘behouden gaat voor vernieuwen’ wordt bij ieder monument de mate van ingrijpen afgewogen. Daar zitten drie treden in: conserveren, restaureren of vernieuwen. De VTR-leden leveren gedegen advies en prachtig en kwalitatief hoogstaand timmerwerk. Een belangrijke opdracht ligt in het doorgeven van het timmervakmanschap aan de volgende generaties. Daarom besteden VTR-leden veel aandacht aan het opleiden van een nieuwe generatie timmerlieden, vanaf de basisopleiding timmeren via de allround opleiding timmeren tot de opleiding specialist restauratie timmeren. Zo blijft erfgoed behouden voor de toekomst. Voor meer informatie: www.restauratietimmerwerk.nl.

6

- 4 Het werk in de timmerfabriek J. van de Plas is klaar. Alle onderdelen worden geleverd in de grondlak en de voorlak.
- 5 De deur van de kerk naar de sacristie is aan de kant van de kerk door schildersbedrijf Hoogstraten uit Haarzuilens gehout in een eikenpatroon.
- 6 Detail van een paneeldeur in de sacristie van de Urbanuskerk in Amstelveen.
- 7 Vaklieden van hoofdaannemer Nico de Bont hebben de pui in de sacristie geplaatst.

7

gereerde de architect eikenhout, een klassieke keuze voor een kerk. Je hoeft daar echter niet altijd op terug te vallen. Eiken is duur en bovendien niet geschikt voor brandwerende deuren. Wij hebben geadviseerd de binnenpui uit te voeren in mahonie voor de brandwerende deur en tulpenboom voor de overige deuren en de kozijnen. Het hout van zowel de mahonie- als de tulpenboom is heel stabiel. Het werkt niet en het is mooi strak, zodat het prachtig geschilderd kan worden. Deze houtsoorten passen ook goed bij elkaar, eenmaal geschilderd is er bijna geen verschil te zien. Andere houtsoorten als tropisch hardhout en grenen vielen af, omdat de eerste niet strak te krijgen is met schilderwerk en de tweede, omdat dit hout te veel werkt.”

Samenspel

Het mooie van een opdracht als deze is volgens Van de Plas, dat je je kennis van de techniek mag loslaten op het idee van de architect, aanpassingen kunt voorstellen en in goed overleg komt tot de gewenste oplossing. “Naast kennis is er ook veel geduld nodig om alle aanpassingen door te denken. En we hebben heel prettig samengewerkt met hoofdaannemer Nico de Bont, in het bijzonder uitvoerder Willem Pollé”, zegt hij tot slot.

Een heftige uitdaging

In 2018 trof een ramp de Urbanuskerk in Amstelveen. Een brand legde een groot deel van de kerk in de as. Projectleider Evelien Schrijver bij Nico de Bont kwam na de brand kijken en werd overvallen door tegenstrijdige gedachten van ‘wat heftig’ tot ‘wat een gaaf werk’ en ‘wat een uitdaging om dit weer op te bouwen’. Erkend restauratieaannemer Nico de Bont startte met het stabiliseren van het gebouw en ging aan de slag met de restauratie/herbouw. Ruim vier jaar na de brand staat de kerk er weer prachtig bij. Een bijzonder aspect van de restauratie was het metselwerk aan de gewelven, iets wat niet vaak voorkomt. Dit bood een mooie gelegenheid om dit specialistische werk te beoefenen. Schrijver kijkt terug op een hele goede samenwerking met de opdrachtgever, de architect, alle onderaannemers en haar eigen collega’s van Nico de Bont: “Er is zoveel vakmanschap aan te pas gekomen om de kerk te herstellen. Daar ben ik heel trots op.”